

Development of Self-Report Mother Abuse Scale and Investigation of its Predictors in Adolescents

Zabihollah
Abbaspour

Corresponding Author, Department of Counseling, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: z.abbaspour@scu.ac.ir

Farid Rahimi
Pordanjani

Department of Counseling, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: f.rahimipordanjani@gmail.com

Khadijeh Shiralinia

Department of Counseling, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. E-mail: k.shiralinia@scu.ac.ir

Abstract

Parent abuse has garnered increasing attention from researchers. Emerging evidence suggests that parent abuse is highly complex and linked to a broad range of factors. The aim of this study was to develop and validate the Self-Report Mother Abuse Scale and examine its predictors among male high school students in Shahrekord and Ahvaz. The research was conducted in two phases, each with a different sample. In the first phase, which focused on scale development and validation, 181 male students participated. In the second phase, aimed at identifying predictors of mother abuse, 209 male students were selected through convenience sampling. Participants in the second phase completed the Child Exposure to Domestic Violence (CEDV) Scale, the Parental Marital Conflict Scale (PMCS), the Parenting Style Inventory (PSI), the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC), the Emotion Regulation Questionnaire (ERQ), and the Self-Report Mother Abuse Scale (MA-SRS). Data analysis involved exploratory factor analysis in the first phase and multiple regression analysis in the second. The results of the exploratory factor analysis ($KMO=0.90$; $\chi^2=3276.80$) indicated that the final Self-Report Mother Abuse Scale (MA-SRS) comprises 17 items across two factors: emotional and instrumental mother abuse. The scale and its factors demonstrated satisfactory reliability. Additionally, multiple regression analysis revealed that exposure to domestic violence and resilience were the strongest predictors of mother abuse. These findings suggest that the Self-Report Mother Abuse Scale (MA-SRS) is a reliable and valid tool for assessing mother abuse in Iranian samples.

Keywords: Mother Abuse Self-Report Scale, Psychometric, Prediction.

Cite this Article: Abbaspour, Z., Rahimi Pordanjani, F., & Shiralinia, K. (2026). Development of Self-Report Mother Abuse Scale and Investigation of its Predictors in Adolescents. *Educational Measurement*, 17(64), 65-91. <https://doi.org/10.22054/jem.2026.85282.3607>

© 2026 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

Introduction

Parent abuse is a relatively underrecognized form of family violence that has received increasing scholarly attention in recent years. It refers to a pattern of verbal, emotional, financial, or physical behaviors used by children or adolescents to exert power and control over their parents. Although prevalence estimates vary considerably across studies, evidence suggests that parent abuse represents a significant social and clinical concern.

Among the various forms of parent abuse, abuse directed toward mothers appears particularly prevalent. Research indicates that mothers frequently experience emotional and psychological abuse from their adolescent children. The consequences extend beyond the parent-child relationship and affect the entire family system, contributing to guilt, shame, helplessness, family conflict, and psychological distress. Despite these adverse outcomes, many parents conceal their experiences due to fear of social judgment, shame, or concerns regarding legal intervention.

Several factors have been identified as potential predictors of child-to-parent abuse, including exposure to domestic violence, parenting practices, family conflict, substance abuse, emotional and behavioral difficulties, peer influences, and low self-esteem. However, limited research has examined mother abuse specifically among Iranian adolescents. Furthermore, no validated self-report instrument has been available to assess mother abuse from the adolescent's perspective within the Iranian cultural context.

Accordingly, the present study sought to address the following research questions: Can a valid and reliable self-report mother abuse scale be developed and validated for use among Iranian adolescents? Furthermore, to what extent do exposure to domestic violence, marital conflict, resilience, and emotion regulation predict mother abuse among Iranian adolescents?

Literature Review

Nevertheless, Rogers and Ashworth (2024) highlighted the absence of a consensual definition, while Burgos-Benavides et al. (2024) identified 59 different terms used to describe this phenomenon. Ahmad (2023) argued that abuse differs from violence because it involves repetitive and intentional attempts to control another person. Parent abuse has serious consequences for both parents and children. Holt (2013)

reported fear, guilt, shame, and helplessness among parents, whereas Oliver and Fenge (2024) emphasized the detrimental effects of secrecy and non-disclosure within families. Furthermore, mothers seeking support often encounter denial and blame from professionals (Rutter, 2023).

Evidence regarding gender differences remains inconsistent. Navas-Martínez et al. (2025) found that most abusive behaviors are directed toward mothers, whereas Burgos-Benavides et al. (2024) reported higher levels of psychological violence toward mothers but similar rates of physical violence toward both parents. Previous research has identified exposure to domestic violence, maladaptive parenting, family conflict, self-esteem, and marital conflict as important predictors of parent abuse (Abbaspour et al., 2022; Rogers & Ashworth, 2024). Despite growing international evidence, no validated self-report instrument has yet been developed to assess mother abuse among Iranian adolescents.

Methodology

This descriptive-correlational study was conducted in two phases: scale development and predictor analysis.

The first phase aimed to develop and validate a Self-Report Mother Abuse Scale. Participants were 181 male secondary school students from Shahrekord and Ahvaz selected through convenience sampling. Scale development involved a review of the literature and existing child-to-parent abuse measures, generation of an initial 20-item pool, assessment of face and content validity, factor analysis, and evaluation of psychometric properties. Content validity was assessed by 10 experts in psychology and counseling, yielding excellent indices (CVR =0.97, CVI=0.98).

The second phase examined predictors of mother abuse among 209 male students. Data were collected using the Child Exposure to Domestic Violence Scale, Parental Marital Conflict Scale, Connor–Davidson Resilience Scale, Emotion Regulation Questionnaire, and the Self-Report Mother Abuse Scale.

Data were analyzed using exploratory factor analysis, Pearson correlation coefficients, and stepwise multiple regression to evaluate the scale's factor structure and identify significant predictors of mother abuse.

The exploratory factor analysis demonstrated excellent sampling adequacy (KMO=0.90) and a significant Bartlett's Test of Sphericity ($\chi^2=3276.80$).

Also, concurrent validity was assessed through correlation with a global self-report item. Significant correlations were found for the Emotional Abuse factor ($r=0.46$), Instrumental Abuse factor ($r=0.47$), and total score ($r=0.48$), supporting concurrent validity.

Discussion

Exposure to domestic violence emerged as the strongest predictor of mother abuse, supporting social learning and family systems perspectives that emphasize the transmission of aggressive interaction patterns within families. Resilience was negatively associated with mother abuse, suggesting that adaptive coping resources may protect

adolescents from engaging in abusive behaviors. In contrast, marital conflict and emotion regulation did not significantly predict mother abuse, indicating that direct exposure to family violence may have a stronger influence on abusive behavior than broader family or emotional factors.

Conclusion

This study developed and validated a culturally appropriate Self-Report Mother Abuse Scale for Iranian adolescents. The instrument demonstrated strong psychometric properties, including satisfactory validity and reliability, and appears suitable for both research and clinical applications.

The findings further indicate that exposure to domestic violence and low resilience are the most important predictors of mother abuse among adolescent boys. These results emphasize the importance of family-based interventions aimed at reducing domestic violence and strengthening adolescent resilience.

Future research should employ longitudinal designs, include female adolescents, examine additional social and demographic predictors, and conduct confirmatory factor analyses to further validate the scale. Interventions targeting family functioning, violence prevention, and resilience-building may contribute to reducing mother abuse and improving family well-being.

Ethical Considerations

Adherence to Research Ethics Principles

This study is derived from a master's thesis in the field of Family Counseling and has received the ethics code scu.ec.ps.403.1115 from the Ethics Committee of Shahid Chamran University of Ahvaz. The authors have observed all ethical principles in conducting and publishing this scientific research, and this is confirmed by all of them.

Author Contributions

First Author: Study design, supervision of the research process, verification and validation of results, revision, review, and finalization of the manuscript.

Second Author: Preparation of samples, conducting experiments and data collection, performing calculations, statistical analysis of data, analysis and interpretation of information and results, and drafting the original manuscript.

Third Author: Participation in study design, research supervision, and manuscript review and revision.

Conflict of Interest

“The authors declare no conflict of interest.”

Funding

Financial support for this research was provided by Shahid Chamran University of Ahvaz in the form of a research grant.

Acknowledgements

We would like to express our gratitude to all students and respected education staff who cooperated in this research.

ساخت مقیاس خودگزارشی مادرآزاری و بررسی پیش‌بین‌های آن در نوجوانان

ذبیح اله عباس پور *

نویسنده مسئول، گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: z.abbaspour@scu.ac.ir

فرید رحیمی پردنجانی

گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: f.rahimipordenjani@gmail.com

خدیدجه شیرالی نیا

گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: k.shiralinia@scu.ac.ir

چکیده

والدآزاری توجه پژوهشگران را به‌طور روزافزون به خود جلب کرده است. نتیجه بررسی‌های فزاینده نشان می‌دهد که والدآزاری بسیار پیچیده است و با عوامل گسترده‌تری در ارتباط است. هدف این پژوهش ساخت و اعتباریابی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری و بررسی پیش‌بین‌های آن در دانش‌آموزان پسر دوره متوسطه شهرکرد و اهواز بود. این پژوهش در دو مرحله انجام شد و نمونه پژوهشی در هر مرحله متفاوت بود. در مرحله نخست که هدف ساخت و اعتباریابی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری بود، ۱۸۱ دانش‌آموز پسر و در مرحله دوم پژوهش برای بررسی پیش‌بین‌های والدآزاری، ۲۰۹ دانش‌آموز پسر به‌صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. شرکت‌کنندگان این پژوهش در مرحله دوم، مقیاس مواجهه کودک با خشونت خانگی (VCED)، مقیاس تعارض زناشویی والدین (PMCS)، پرسش‌نامه تاب‌آوری کانر دیویدسون (CD_RIS)، پرسش‌نامه تنظیم هیجانی (EPQ) و مقیاس خودگزارشی مادرآزاری (MA-SRS) را تکمیل کردند. در مرحله نخست، برای تحلیل داده‌ها از روش تحلیل عامل اکتشافی و در مرحله دوم برای شناسایی پیش‌بین‌ها از ضریب رگرسیون چندگانه استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی بر اساس شاخص کفایت نمونه‌گیری ($KMO=0/90$) و اندازه‌گیری کروییت بارتلت ($\chi^2=3276/80$) نشان داد که مقیاس خودگزارشی مادرآزاری مشتمل بر ۱۷ ماده (۶۸/۰۹ درصد واریانس) و ۲ عامل (مادرآزاری عاطفی و مادرآزاری ابزاری) است؛ بنابراین این مقیاس و مؤلفه‌های آن از پایایی مطلوبی برخوردار است. نتایج ضریب رگرسیون چندگانه به روش گام‌به‌گام نیز نشان داد که خشونت خانگی و تاب‌آوری بهترین پیش‌بین‌های مادرآزاری هستند. بر اساس نتایج این پژوهش، مقیاس خودگزارشی مادرآزاری برای سنجش این سازه در نمونه‌های ایرانی از پایایی و روایی کافی برخوردار است.

کلیدواژه‌ها: مقیاس خودگزارشی مادرآزاری، روان‌سنجی، پیش‌بینی

استناد به این مقاله: عباس پور، ذبیح اله، رحیمی پردنجانی، فرید، و شیرالی نیا، خدیجه. (۱۴۰۵). ساخت مقیاس خودگزارشی مادرآزاری و بررسی پیش‌بین‌های آن در نوجوانان. فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی، ۱۷(۶۴)، ۹۱-۶۵. <https://doi.org/10.22054/jem.2026.85282.3607>

© ۲۰۲۶ دانشگاه علامه طباطبائی

ناشر: دانشگاه علامه طباطبائی

مقدمه

والدآزاری نوعی خشونت خانوادگی کمتر شناخته‌شده است که برخی از پژوهشگران آن را مورد مطالعه قرار داده‌اند (Tambasco et al., 2024). Holt (2013, p. 1) اظهار می‌کند «والدآزاری به الگویی از رفتار اشاره دارد که از روش‌های کلامی، مالی، فیزیکی یا عاطفی برای اعمال قدرت و کنترل بر والدین استفاده می‌کند». هرچند پنج درصد تا ۱۱ درصد والدآزاری‌ها در فرزندان ۱۸ تا ۲۳ گزارش شده است (Close et al., 2024)، جامعه مورد هدف، کودکان زیر ۱۸ سال هستند که با والد خود زیر یک سقف زندگی می‌کنند (Holt, 2013).

یکی از چالش‌های بررسی والدآزاری، اصطلاح‌شناسی و تعریف این مفهوم است و هیچ توافقی در مورد تعریف آن وجود ندارد (Rogers & Ashworth, 2024). یک نتایج پژوهش فراتحلیل (Burgos-Benavides et al., 2024) نشان می‌دهد پژوهش‌هایی که به بررسی رفتارهای آزاردهنده فرزندان نسبت به والدین پرداخته‌اند از ۵۹ اصطلاح متفاوت برای معرفی این پدیده استفاده کرده‌اند. در معرفی این پدیده به کرات از اصطلاح «خشونت»^۱ و «سوءاستفاده (آزار)»^۲ استفاده شده است و به جای یکدیگر به کار می‌روند، اما علی‌رغم همپوشی زیاد این دو اصطلاح، در ادبیات پژوهشی معانی متمایزی دارند. خشونت معمولاً به استفاده از نیروی فیزیکی با هدف آسیب‌رساندن، مجروح کردن یا تخریب اشاره دارد که گهگاه یا مقطعی رخ می‌دهد. خشونت ناشی از خشم، پرخاشگری یا تشدید درگیری است و لزوماً شامل یک پویایی قدرت بین افراد درگیر نمی‌شود؛ اما سوءاستفاده (آزار) الگوی تکراری رفتارهایی است که با هدف کنترل، دست‌کاری یا کسب قدرت بر فرد دیگری انجام می‌شود. این رفتار می‌تواند اشکال مختلفی مانند آزار فیزیکی، عاطفی، روان‌شناختی، جنسی، مالی یا فرهنگی داشته باشد و با ماهیت عمدی و سیستماتیک خود در یک رابطه مستمر مشخص می‌شود. درواقع این دو اصطلاح از لحاظ قصد و نیت، فراوانی، پویایی‌های رابطه‌ای، قدرت و کنترل با هم تفاوت‌هایی دارند (Ahmad, 2023).

یکی از دلایل شناخت ناکافی مادرآزاری^۳ و فقدان مداخله‌های مناسب و مرتبط با آن، عدم گزارش این رفتار توسط والدین است. زمانی که مادرآزاری رخ می‌دهد احتمالاً

^۱ parent abuse

^۲ violence

^۳ abuse

^۴ mother abuse

خانواده‌ها به دلیل فقدان مهارت‌های ارتباطی، احساس شرم، ترس از قضاوت شدن و همچنین ترس از مداخلات قضایی این آزار را افشا نمی‌کنند. از سوی دیگر، پنهان‌کاری می‌تواند تأثیرات مخربی بر اعضای خانواده داشته باشد، باعث بی‌اعتمادی در خانواده شود و خشونت را به دنبال داشته باشد (Oliver & Fenge, 2024). زمانی که والدین از پنهان‌کاری برای اجتناب از بحث در مورد موضوعات حساس استفاده می‌کنند، این رازداری به کاهش عزت‌نفس، خودآزاری، احساسات منفی شدید و بحران‌های هویتی در فرزند منجر می‌شود؛ بنابراین مادرآزاری به‌عنوان یک پدیده دوطرفه در نظر گرفته می‌شود، زیرا هم بر والدین و هم بر فرزند یا فرزندان تأثیر منفی می‌گذارد (Oliver & Fenge, 2024) و می‌تواند آسیب‌های کوتاه‌مدت و بلندمدتی به والدین و مراقبان، کودکان و نوجوانان و خانواده گسترده‌تر وارد کند (Abbaspour et al., 2022; Rogers & Ashworth, 2024).

تغییرات چشمگیر زیستی، شناختی، روانی و اجتماعی دوره نوجوانی به‌طور قابل‌توجهی بر روابط نوجوانان و والدین تأثیرات مثبت و منفی می‌گذارد؛ بنابراین بررسی تعارضات والدین و فرزندان برای درک ماهیت و پویایی‌های این رابطه ضروری است. در حقیقت تعارضات نوجوان و والد نقش مهمی در هموار کردن مسیر تفرد نوجوانان از والدین و تسهیل تحول روابط خانوادگی در دوران گذار نوجوانی ایفا می‌کنند (Moed et al., 2015). اهمیت و ضرورت انجام این پژوهش از چند جنبه قابل‌توجه است. عباس پور و همکاران (۱۴۰۲) بر اساس گزارش‌های والدین، نشان دادند میزان شیوع والدآزاری در ابعاد مالی ۱۱/۴ درصد، عاطفی ۵ درصد، فیزیکی ۶/۲ درصد و نمره کل والدآزاری ۴/۱ درصد است. این میزان در فرهنگی که مبتنی بر احترام زیاد والدین است، قابل‌توجه است. همچنین بررسی‌های انجام‌شده نشان می‌دهد به‌جز دو ابزار سنجش والدآزاری از دیدگاه والدین (Abbaspour et al., 2019؛ عباس پور و همکاران، ۱۳۹۷)، تاکنون هیچ ابزاری جهت سنجش مادرآزاری در جمعیت نوجوان ایرانی ساخته نشده است. مادرآزاری موضوع پیچیده‌ای برای مطالعه است. عوامل اجتماعی، خانوادگی و فردی زیادی در پیدایش و توسعه این نوع آزار دخیل هستند. یکی از پژوهش‌های انجام‌شده در ایران نشان داده است که مادرآزاری در مناطق شهری بیشتر از مناطق روستایی است (عباس پور و همکاران، ۱۴۰۳). این نوع آزار در محدوده خانواده اتفاق می‌افتد و بسیاری از روایت‌های والدین حاوی تعصبات یا اطلاعات پنهان هستند، که این امر جمع‌آوری داده‌های عینی را دشوار می‌سازد (Romero-Abrio et

al., 2024). ساخت یک مقیاس می‌تواند باعث شناسایی ابعاد مختلف پدیده مادرآزاری و همچنین معرفی الگوهای رفتاری آن شود. پژوهش‌های قبلی ناهمخوانی مدل‌های غربی با فرهنگ ایران و ضرورت توجه به مدل‌ها و ابزارهای بومی را مورد تأکید قرار داده‌اند (باقری و غفاری جعفرزادگان، ۱۳۹۲)؛ بنابراین یکی از اهداف این پژوهش ساخت مقیاسی جهت اندازه‌گیری مادرآزاری در فرهنگ ایرانی است. از طرف دیگر، یکی از ابعاد مهم این پدیده، بررسی دلایل (Navas-Martínez et al., 2025) و همبسته‌های آن بوده است. شواهد بین‌المللی نشان می‌دهد که شیوع روزافزون مادرآزاری به یک مسئله مهم تبدیل شده است (Hunter et al., 2010). بررسی پیش‌بین‌های مادرآزاری دومین هدف این پژوهش است که می‌تواند رابطه آن را با سایر کارکردهای خانواده نشان دهد و راهنمایی برای تدوین مداخلات مرتبط با آن در سیستم خانواده باشد.

پیشینه پژوهش

بیشتر پژوهش‌های انجام‌شده ترس، احساس گناه، شرم و ناامیدی را در والدین و همچنین احساس ناتوانی و ناکارآمدی را در کودک یا نوجوان گزارش کرده‌اند (Holt, 2013). نکته قابل توجه این است که به دلایل مختلف از جمله فقدان پیشینه پژوهشی و معرفی این پدیده در سطح گسترده، در موقعیت‌های مادرآزاری، کمک‌طلبی مادران آزاردیده غالباً با انکار، اجتناب و سرزنش والدین متخصصان مواجه می‌شود (Rutter, 2023).

پژوهش‌ها نتایج متناقضی در رابطه با جنسیت و والدآزاری گزارش می‌کنند. گزارش نواس-مارتینز و همکاران (Navas-Martínez et al., 2025) نشان می‌دهد بیشتر اشکال آزار فرزندان معطوف به مادر است و فقط آزار فیزیکی نسبت به پدر فراوانی بیشتری داشته است. نتایج پژوهش فراتحلیل (Burgos-Benavides et al., 2024) نشان می‌دهد فرزندان خوشونت روان‌شناختی بیشتری را به مادر نشان می‌دهند، ولی میزان خوشونت فیزیکی به پدر و مادر مشابه است. بعضی پژوهش‌ها نیز نشان می‌دهد سطوح آزاررسانی به پدر و مادر توسط فرزندان مشابه است (Calvete et al., 2013; Pagani et al., 2009).

رایج‌ترین عوامل پیش‌بین مادرآزاری در پژوهش‌های قبلی عبارت‌اند از خوشونت خانگی، سبک‌های فرزندپروری (مثلاً فرزندپروری استبدادی، غفلت کردن یا تنبیه بدنی)، کودک‌آزاری فیزیکی، تعارضات خانوادگی، مصرف الکل یا مواد، عوامل مربوط به سلامت روان در کودک یا نوجوان، عوامل مرتبط با مدرسه، گروه همسالان و بزهکاری (Rogers

Abbaspour et al., 2024) عزت نفس نوجوان و تعارض زناشویی والدین (Abbaspour et al., 2024). نتایج انبوهی از پژوهش‌ها نشان می‌دهد احتمال مادرآزاری در فرزندان که در معرض خشونت والدین خود بوده‌اند ۷۱ درصد بیشتر از فرزندان است که خشونت والدین خود را تجربه نکرده‌اند (Gallego et al., 2019). در بعضی پژوهش‌ها نیز چنین رابطه‌ای وجود نداشته است (Calvete, 2023).

روش

جامعه آماری، نمونه و روش اجرای پژوهش: پژوهش حاضر یک پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و در دو مرحله کلی به اجرا درآمد. در مرحله اول هدف پژوهش ساخت و اعتباریابی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری بود و در مرحله دوم به بررسی پیش‌بین‌های مادرآزاری پرداخته شد. جامعه آماری این پژوهش کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه شهر کرد و اهواز بودند که در مرحله اول ۲۱۰ دانش‌آموز به صورت نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از این تعداد ۲۹ نفر به دلیل اینکه پرسشنامه را به صورت ناقص پاسخ دادند از فرایند پژوهش حذف شدند و نمونه نهایی به ۱۸۱ نفر تقلیل یافت. ۶۵ نفر (۳۵/۹ درصد) این تعداد مقطع تحصیلی متوسطه اول و ۱۱۶ نفر (۶۴/۱ درصد) مقطع تحصیلی متوسطه دوم تحصیل می‌کردند. در مرحله دوم پژوهش برای بررسی پیش‌بین‌های مادرآزاری، ۲۴۰ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. از این تعداد ۳۱ نفر به دلیل اینکه پرسشنامه را به صورت ناقص پاسخ دادند از فرایند پژوهش حذف شدند و نمونه نهایی به ۲۰۹ نفر تقلیل یافت. از این تعداد، ۱۰۴ نفر (۴۹/۸ درصد) در مقطع تحصیلی متوسطه اول و ۱۰۵ نفر (۵۰/۲ درصد) در مقطع تحصیلی متوسطه دوم در حال تحصیل بودند. معیارهای ورود به این پژوهش عبارت بودند از: ۱- مادر دانش‌آموز در قید حیات باشد؛ ۲- دانش‌آموز با مادرش در یک خانه زندگی کند. عدم تکمیل ابزارها توسط دانش‌آموز نیز معیار خروج از پژوهش بود.

مقیاس مواجهه کودک با خشونت خانگی؛^۱ مقیاس مواجهه کودک با خشونت خانگی (Edleson et al., 2007)؛ به نقل از حقی و همکاران، ۱۳۹۶) برای اندازه‌گیری مواجهه با اشکال مختلف خشونت خانگی طراحی شده است. این مقیاس ۳۳ گویه دارد. گویه‌ها روی یک طیف چهارگزینه‌ای ۰ (هرگز) تا ۳ (تقریباً همیشه) نمره‌گذاری می‌شوند. نمره بیشتر در

^۱ Child Exposure to Domestic Violence (CEDV) Scale

هر خرده مقیاس، نشان‌دهنده مواجهه بیشتر کودک در آن مورد است. Edleson و همکاران (۲۰۰۷؛ به نقل از حقی و همکاران، ۱۳۹۶) آلفای کرونباخ خرده مقیاس‌ها را از ۰/۵۹ تا ۰/۸۵ و برای مقیاس کلی ۰/۸۶ گزارش کردند. رحیمی و همکاران (۱۳۹۰؛ به نقل از حقی و همکاران، ۱۳۹۶) برای بررسی روایی این مقیاس آن را به صورت هم‌زمان با آزمون خشونت جسمی مورد بررسی قرار دادند و روایی این مقیاس مطلوب گزارش شد. عباس‌پور و همکاران (۱۴۰۲) پایایی نمره کل این ابزار را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۵ گزارش کردند. مقیاس تعارض زناشویی والدین^۱ مقیاس تعارض زناشویی والدین (Lopez, 1986؛ به نقل از عبادی و برون، ۱۳۹۲) برای سنجش تعارض و بی‌ثباتی رابطه زناشویی استفاده می‌شود. این مقیاس شامل ۴ خرده مقیاس فرزندان، ترس خانوادگی از جدایی، تبادل نقش والد-فرزند و تعارض زناشویی والدین است و توسط فرزندان پاسخ داده می‌شود. در این پژوهش از خرده مقیاس تعارض زناشویی استفاده می‌شود که ۱۳ ماده دارد. این مقیاس تعارض زناشویی را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً نادرست) تا ۵ (کاملاً درست) می‌سنجد. نمرات بالاتر، تعارض زناشویی بیشتر را نشان می‌دهد. Lopez (به نقل از عبادی و برون، ۱۳۹۲) پایایی کل این مقیاس را ۰/۹۰ گزارش کرد. وی همچنین اعتبار سازه این مقیاس را قابل قبول گزارش کرد. ضریب پایایی پرسشنامه به روش آلفای کرونباخ در پژوهش عبادی و برون (۱۳۹۲) ۰/۸۳ به دست آمد. روایی محتوایی این مقیاس در پژوهش عبادی و برون (۱۳۹۲) توسط نظر اساتید و صاحب‌نظران روان‌شناسی مورد تأیید گزارش شده است. عباس‌پور و همکاران (۱۴۰۲) پایایی این ابزار را از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۹ گزارش کرد. مقیاس تاب‌آوری کانر-دیویدسون^۲ مقیاس تاب‌آوری کانر و دیویدسون (۲۰۰۳؛ به نقل از عباس‌پور و همکاران، ۱۴۰۲) ۲۵ گویه دارد و در یک طیف پنج‌درجه‌ای بین ۰ (کاملاً مخالف) تا ۴ (کاملاً موافق) نمره‌گذاری می‌شود. نمره بالاتر در این مقیاس تاب‌آوری بیشتر را نشان می‌دهد. Connor & Davidson (۲۰۰۳؛ به نقل از عباس‌پور و همکاران، ۱۴۰۲) ضریب آلفای کرونباخ مقیاس تاب‌آوری را ۰/۸۹ گزارش کرده‌اند. روایی این مقیاس به روش تحلیل عوامل و روایی همگرا و واگرا و پایایی به روش بازآزمایی و آلفای کرونباخ توسط سازمان سازندگان آزمون (Connor & Davidson, 2003؛ به نقل از عباس‌پور و همکاران، ۱۴۰۲) در گروه‌های مختلف ارائه کرده است که همگی معنادار بوده است.

^۱ Parental Marital Conflict Scale^۲ Connor- Davidson Resilience Scale (CD-RISC)

خانجانی و همکاران (۱۴۰۲) روایی این مقیاس را از طریق تحلیل عامل اکتشافی تأیید کردند. پایایی این مقیاس توسط عباس پور و همکاران (۱۴۰۲) به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۳ گزارش شده است.

پرسش‌نامه تنظیم هیجان^۱ پرسش‌نامه تنظیم هیجان توسط Gross & John (۲۰۰۳؛ به نقل از برزگر محمدی و همکاران، ۱۴۰۲) ساخته شده است و متشکل از ده گویه با دو خرده مقیاس سرکوبی هیجانی و ارزیابی مجدد هیجانی است. گویه‌های این پرسشنامه به صورت هفت درجه‌ای لیکرت از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۷ (کاملاً موافق) نمره گذاری می‌شود. نمره بالاتر در این پرسش‌نامه توانایی تنظیم هیجان بیشتر را نشان می‌دهد. ضریب آلفای کرونباخ برای ارزیابی مجدد ۰/۷۹ و برای سرکوبی ۰/۷۳ و اعتبار بارآزمایی برای کل مقیاس ۰/۶۹ گزارش شده است. (Gross & John, 2003؛ به نقل از برزگر محمدی و همکاران، ۱۴۰۲). برزگر محمدی و همکاران (۱۴۰۲) این ابزار را معتبر و ضریب آلفای کرونباخ این پرسش‌نامه را ۰/۷۹ گزارش کردند.

مقیاس خودگزارشی مادرآزاری^۲ مقیاس خودگزارشی مادرآزاری یک مقیاس ۱۷ ماده‌ای است که برای سنجش مادرآزاری توسط فرزند نوجوان ساخته شده است. این مقیاس دو بعد مادرآزاری را در مقیاس ۵ درجه‌ای لیکرت از نمره ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) می‌سنجد. در این مقیاس علاوه بر دو نمره مربوط به ابعاد مادرآزاری (مادرآزاری عاطفی^۳ و مادرآزاری ابزاری^۴)، یک نمره کل با حداقل ۱۷ و حداکثر ۸۵ برای هر آزمودنی محاسبه می‌شود. نمره بالا در این مقیاس نشانه مادرآزاری است.

مراحل ساخت مقیاس خودگزارشی مادرآزاری عبارت‌اند از: ۱- تعیین اهداف بررسی ساخت مقیاس خودگزارشی مادرآزاری، ۲- مطالعه مبانی نظری و تحقیقاتی مربوط به والدآزاری و نظریه‌های و الگوهای مطرح‌شده، ۳- مطالعه پژوهش‌هایی که برای بررسی والدآزاری از ابزارهایی استفاده کرده بودند، ۴- فراهم آوردن خزانه سؤالات (شامل ۲۰ ماده)، ۵- به دست آوردن روایی صوری و محتوایی مقیاس، ۶- آماده‌سازی دستورالعمل اجرای مقیاس برای آزمودنی‌ها و آزمونگر، ۷- توزیع تصادفی ماده‌ها در مقیاس، ۸- ساختن کلید و چگونگی نمره‌گذاری مقیاس. ۹- تعیین ساختار عاملی مقیاس، ۱۰- اجرای نسخه

^۱ the Emotion Regulation Questionnaire (ERQ)

^۲ Mother Abuse Self Report Scale (MA-SRS)

^۳ emotional mother abuse

^۴ instrumental mother abuse

نهایی مقیاس و به دست آوردن ویژگی‌های روان‌سنجی آن (عباس‌پور و همکاران، ۲۰۱۸). پس از طراحی ۲۰ گویه اولیه، جهت بررسی روایی محتوایی این مقیاس از نسبت روایی محتوایی^۱ (CVR) و شاخص روایی محتوایی^۲ (CVI) استفاده شد.

جهت تعیین نسبت روایی محتوایی از ۱۰ متخصص (دکتری مشاوره و روان‌شناسی) استفاده شد تا در مورد هر کدام از گویه‌ها بر اساس طیف سه‌درجه‌ای «ضروری است»، «مفید اما ضروری نیست» و «ضرورتی ندارد»، پاسخ دهند. ضریب نسبت روایی محتوایی ۰/۹۷ به دست آمد. از آنجایی که مقدار محاسبه‌شده بیشتر از مقدار حد کفایت ۰/۶۲ است (Lawshe, ۱۹۷۵)، نسبت روایی محتوایی گویه‌ها تأیید شد. برای ارزیابی شاخص روایی محتوایی (CVI) از روش Waltz and Bausell (۱۹۸۱) استفاده شد. در این روش تعداد پاسخ‌های موافق با گزینه‌های «مرتبط اما نیاز به بازبینی» و «کاملاً مرتبط» بر تعداد تمامی پاسخ‌ها به هر جلسه تقسیم شده است. ۱۰ متخصص میزان وضوح، تناسب، و مرتبط بودن گویه‌های پرسش‌نامه را ارزیابی نمودند و میانگین شاخص روایی محتوایی برابر با ۰/۹۸ محاسبه شد. از آنجایی که مقدار محاسبه‌شده بیشتر از حد کفایت شاخص روایی محتوایی ۰/۸۰ (Waltz & Bausell, ۱۹۸۱) است، شاخص روایی محتوایی تأیید شد.

یافته‌ها

در ابتدا جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها، از ضریب کجی و ضریب کشیدگی استفاده شد. کجی و کشیدگی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری به ترتیب ۲/۶۶ و ۷/۰۶ با انحراف معیار ۰/۱۸ و ۰/۳۶ است. این یافته‌ها نشان می‌دهد که با توجه به معیار نرمال بودن، متغیرهای پژوهش همگی دارای قدر مطلق ضریب کجی کوچک‌تر از ۳ و قدر مطلق ضریب کشیدگی کوچک‌تر از ۱۰ (مروتی و همکاران، ۱۳۹۲) هستند و لذا تخطی از نرمال بودن داده‌ها قابل مشاهده نیست. جدول ۱ شاخص‌های آماری میانگین و انحراف معیار ماده‌های مقیاس خودگزارشی مادرآزاری را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، از بین ماده‌های مقیاس خودگزارشی مادرآزاری، ماده‌های ۶، ۱۳ و ۱۴ بالاترین میانگین (۳/۰۴) و ماده ۱۷ پایین‌ترین میانگین (۱/۳۰) را از بین ماده‌ها دارند. همچنین دامنه ضرایب همبستگی هر یک

^۱ Content Validity Ratio

^۲ Content Validity Index

از ماده‌های مقیاس با نمره کل مقیاس محاسبه شد. به جز ماده‌های ۶، ۱۳ و ۱۴، سایر ماده‌ها از ۰/۳۲ تا ۰/۹۰ متغیر و در سطح (۰/۰۱ < p) معنادار بودند.

جدول ۱. میانگین، انحراف معیار و ضرایب همبستگی بین ماده‌ها و نمره کل مقیاس

ماده‌ها	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل	ماده‌ها	میانگین (انحراف معیار)	نمره کل
۱	۱/۷۵ (۱/۲۶)	۰/۷۶**	۱۱	۱/۴۹ (۰/۹۴)	۰/۸۶**
۲	۱/۵۳ (۱/۵۸)	۰/۸۷**	۱۲	۱/۴۸ (۱/۰۴)	۰/۸۷**
۳	۱/۴۵ (۰/۹۹)	۰/۸۰**	۱۳	۳/۰۴ (۰/۲۰)	۰/۰۲
۴	۱/۵۷ (۱/۱۱)	۰/۸۱**	۱۴	۳/۰۴ (۰/۱۹)	-۰/۰۴
۵	۱/۳۵ (۰/۹۴)	۰/۸۷**	۱۵	۱/۵۰ (۱/۰۵)	۰/۸۲**
۶	۳/۰۴ (۰/۱۹)	-۰/۰۵	۱۶	۲/۳۱ (۰/۹۷)	۰/۳۸**
۷	۱/۵۴ (۱/۱۴)	۰/۶۴**	۱۷	۱/۳۰ (۰/۹۱)	۰/۸۴**
۸	۲/۶۰ (۱/۰۰)	۰/۳۲**	۱۸	۲/۳۷ (۱/۰۷)	۰/۴۶**
۹	۱/۷۰ (۱/۰۲)	۰/۷۸**	۱۹	۱/۴۱ (۱/۰۳)	۰/۹۰**
۱۰	۱/۴۴ (۱/۰۶)	۰/۸۶**	۲۰	۱/۴۵ (۱/۰۵)	۰/۸۸**
جمع	۸۲/۵۵ (۱۳/۲۲)	-	-	-	-

** (p < ۰/۰۱)

برای مقیاس خودگزارشی مادرآزاری از تحلیل عاملی محورهای اصلی^۱ با استفاده از روش چرخش متعامد (واریماکس)^۲ استفاده شد. آزمون‌های شاخص کفایت نمونه‌گیری کایزر - مایر - الکین^۳ (KMO=۰/۹۰) و اندازه‌گیری کروییت بارتلت^۴ ($\chi^2=3276/80$) نشان دادند که داده‌ها قابلیت اجرایی تحلیل عاملی را دارند. قبل از تحلیل عامل اکتشافی، به دلیل عدم وجود ضریب همبستگی بعضی ماده‌ها با نمره کل، ماده‌های ۶، ۱۳ و ۱۴ از تحلیل حذف شدند. تحلیل عوامل با استفاده از چرخش متعامد برای شناسایی ساختار عاملی نیز نتایج نمودار اسکره را مورد تأیید قرار داد و نشان داد که ارزش ویژه ۲ عامل بالاتر از ۱ هستند و در کل ۶۸/۰۹ درصد واریانس ماده‌ها را تبیین می‌کنند. ماده‌های ۱۹، ۲۰، ۲، ۵، ۱۲، ۱۱، ۱۰، ۱۷، ۳، ۴، ۱۵، ۹، ۱ و ۷ با ۵۸/۵۰ درصد واریانس بر روی عامل اول «مادرآزاری عاطفی»^۵ و ماده‌های ۱۶، ۱۸ و ۸ با ۹/۵۸ درصد واریانس بر روی عامل دوم «مادرآزاری ابزاری»^۶

^۱ principal axis factoring

^۲ orthogonal rotation (varimax)

^۳ Kaiser- Mayer-Olkin

^۴ Bartlett's Test of Sphericity

^۵ emotional mother abuse

^۶ instrumental mother abuse"

نام‌گذاری شدند. جدول ۲ بارهای عاملی اکتشافی ماده‌های مقیاس خودگزارشی مادرآزاری را نشان می‌دهد.

جدول ۲. بارهای عاملی اکتشافی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری

ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی	ماده‌ها	عامل	بارهای عاملی اکتشافی
۱۹	عامل اول	۰/۹۱	۴	عامل اول	۰/۸۱
۲۰	عامل اول	۰/۸۸	۱۵	عامل اول	۰/۸۱
۲	عامل اول	۰/۸۸	۹	عامل اول	۰/۷۸
۵	عامل اول	۰/۸۸	۱	عامل اول	۰/۷۴
۱۲	عامل اول	۰/۸۸	۷	عامل اول	۰/۶۱
۱۱	عامل اول	۰/۸۸	۱۶	عامل دوم	۰/۸۳
۱۰	عامل اول	۰/۸۷	۱۸	عامل دوم	۰/۷۹
۱۷	عامل اول	۰/۸۶	۸	عامل دوم	۰/۴۹
۳	عامل اول	۰/۸۱	-	-	-

همان‌گونه که در جدول ۳ مشاهده می‌شود ضرایب آلفای کرونباخ برای کل خودگزارشی مادرآزاری ۰/۹۵ و برای دو عامل به‌دست‌آمده از ساختار عاملی اکتشافی، مادرآزاری عاطفی ۰/۹۷ و مادرآزاری ابزارآزاری ۰/۸۰ است. برای بررسی ضرایب روایی هم‌زمان از یک سؤال کلی استفاده شد که در پایان ابزار طراحی شد. سؤال کلی عبارت بود از «به‌طور کلی من مادرم را عمداً اذیت می‌کنم». ضریب همبستگی این سؤال کلی با عامل اول ۰/۴۶ ($p < ۰/۰۱$)، عامل دوم ۰/۴۷ ($p < ۰/۰۱$) و برای کل مقیاس ۰/۴۸ ($p < ۰/۰۱$) به دست آمده‌اند که هر سه معنادار هستند. بر اساس میانگین و انحراف استاندارد، نقطه برش برای کل مقیاس خودگزارشی مادرآزاری ۲۸ تعیین شده است.

جدول ۳. ضرایب پایایی آلفای کرونباخ و روایی هم‌زمان مقیاس خودگزارشی مادرآزاری

عامل	تعداد ماده	آلفای کرونباخ	روایی هم‌زمان	میانگین	انحراف استاندارد
اول (مادرآزاری عاطفی)	۱۴	۰/۹۷	۰/۴۶**	۲۱/۰۵	۱۲/۳۵
دوم (مادرآزاری ابزارآزاری)	۳	۰/۸۰	۰/۴۷**	۷/۲۸	۲/۵۷
جمع	۱۷	۰/۹۵	۰/۴۸**	۲۸/۳۳	۱۳/۳۲

** ($p < ۰/۰۱$)

در مرحله دوم خوشونت خانوادگی، تعارض زناشویی، تاب‌آوری و تنظیم هیجان جهت پیش‌بینی مادرآزاری بررسی شد. در جدول ۴ اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

جدول ۴. اطلاعات توصیفی متغیرهای پژوهش (مادرآزاری)

میانگین	انحراف معیار	حداقل نمره	حداکثر نمره
تاب‌آوری	۹۱/۸۲	۱۵/۱۴	۱۲۵
تنظیم هیجان	۴۶/۸۱	۹/۳۱	۷۰
خشونت خانگی	۴۷/۶۳	۱۵/۷۳	۱۰۸
تعارض زناشویی	۳۰/۸۶	۸/۱۱	۵۶
مادرآزاری	۲۳/۷۲	۱۴/۵۴	۸۰

اطلاعات جدول ۵ ضریب همبستگی متغیرهای پیش‌بین را با مادرآزاری نشان می‌دهد. این جدول نشان می‌دهد که بین تاب‌آوری (۰/۲۳-)، تنظیم هیجان (۰/۱۶-)، خشونت خانگی (۰/۵۶) و تعارض زناشویی (۰/۵۷) با مادرآزاری رابطه معنادار وجود دارد. برای اطمینان از اینکه داده‌های این پژوهش مفروضه‌های زیربنایی روش رگرسیون را برآورد می‌کنند، چهار مفروضه تحلیل مسیر شامل، داده‌های گمشده^۱، بررسی داده‌های پرت^۲، نرمال بودن^۳ و هم خطی چندگانه^۴ مورد بررسی قرار گرفت. در پژوهش حاضر هیچ داده گمشده‌ای وجود نداشت. جهت بررسی داده‌های پرت تک متغیری، نمره‌های Z متغیرها محاسبه شد. نتایج نشان داد که نمره‌های هیچ‌یک از آزمودنی‌ها ۳ انحراف معیار بالا یا پایین میانگین نبودند. جهت بررسی نرمال بودن، از ضریب کجی و ضریب کشیدگی استفاده می‌شود. قدرمطلق ضریب کجی هیچ کدام از متغیرها بزرگ‌تر از ۳ و قدرمطلق ضریب کشیدگی هیچ کدام بزرگ‌تر از ۱۰ نبود (مروتی و همکاران، ۱۳۹۲). جهت بررسی هم خطی چندگانه، از آماره تحمل^۵ و عامل تورم واریانس^۶ استفاده شد. ارزش‌های تحمل هیچ کدام از متغیرها کمتر از ۰/۱۰ و ارزش‌های عامل تورم واریانس هیچ کدام از متغیرها بزرگ‌تر از ۱۰ نبود (مروتی و همکاران، ۱۳۹۲).

^۱ missing

^۲ outliers

^۳ normality

^۴ multi collinearity

^۵ tolerance

^۶ variance inflation factor

جدول ۵. نتایج ضریب همبستگی پیرسون

۵	۴	۳	۲	۱	
				۱	۱-تاب‌آوری
			۱	۰/۱۷*	۲-تنظیم هیجان
		۱	-۰/۰۴	-۰/۰۴	۳-خشونت خانگی
	۱	۰/۴۶**	۰/۰۵	-۰/۱۷*	۴-تعارض زناشویی
۱	۰/۵۷**	۰/۵۶**	-۰/۱۶*	-۰/۲۳*	۵-مادرآزاری

** $(p < 0.01)$ * $(p < 0.05)$

برای تعیین سهم متغیرهای پیش‌بین مادرآزاری، خشونت خانوادگی، تعارض والدین، تنظیم هیجان و تاب‌آوری به‌عنوان متغیرهای پیش‌بین در معادله رگرسیون به‌روش گام‌به‌گام تحلیل شدند. جدول ۶ نشان می‌دهد که این متغیرها به‌طور کل ۲۶ درصد واریانس مادرآزاری را تبیین می‌کنند.

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون مادرآزاری بر اساس متغیرهای پیش‌بین

مدل	R	R ²	ADJR ²	F	P
۱	۰/۴۵	۰/۲۱	۰/۲۱	۴۹/۴۳	۰/۰۰۱
۲	۰/۴۸	۰/۲۳	۰/۲۲	۲۷/۷۳	۰/۰۰۱
۳	۰/۵۱	۰/۲۶	۰/۲۵	۲۲/۳۷	۰/۰۰۱

جدول ۷ ضریب رگرسیون چندگانه (روش گام‌به‌گام) متغیرهای پیش‌بین را برای مادرآزاری نشان می‌دهد. بر اساس این جدول، ترکیب خطی خشونت خانگی (۰/۴۱) و تاب‌آوری (۰/۱۹-) با مادرآزاری معنی‌دار است. همچنین این جدول نشان می‌دهد که تعارض زناشویی و تنظیم هیجان پیش‌بین معنادار مادرآزاری پسران نیستند.

جدول ۷. ضرایب رگرسیون استانداردشده و نشده متغیرها

مدل	B	SE	β	t	P
۱	۸/۳۰	۱/۷۶	-	۴/۷۱	۰/۰۰۱
	۰/۲۶	۰/۰۴	۰/۴۵	۷/۰۳	۰/۰۰۱
۲	۴/۵۶	۲/۴۲	-	۱/۸۷	۰/۰۶
	۰/۲۳	۰/۰۴	۰/۴۰	۵/۹۷	۰/۰۰۱
	۰/۱۷	۰/۰۸	۰/۱۵	۲/۲۴	۰/۰۲۷
۳	۱۴/۸۵	۴/۱۳	-	۳/۵۹	۰/۰۰۱

مدل	B	SE	β	t	P
خشونت خانگی	۰/۲۳	۰/۰۴	۰/۴۱	۶/۱۳	۰/۰۰۱
تعارض زناشویی	۰/۱۳	۰/۰۸	۰/۱۲	۱/۷۵	۰/۰۸
تاب‌آوری	-۰/۱۰	۰/۰۳	-۰/۱۹	-۳/۰۴	۰/۰۰۳

بحث و نتیجه‌گیری

بررسی رفتارهای آزاررسان در خانواده دشوار است. این نوع آسیب در محیطی رخ می‌دهد که محرمانه و خصوصی است و دسترسی به قربانیان به دلیل انزوای اجتماعی که اغلب ویژگی این گونه موارد است، پیچیده‌تر می‌شود. علاوه بر این، قربانیان آزارهای خانوادگی ممکن است گاهی وجود یا میزان مشکل را انکار کنند؛ بنابراین، شناسایی و دسترسی به والدین یا فرزندان که مایل به اشتراک‌گذاری تجربیات خود باشند، دشوار است (Holt, 2013).

یافته‌های این پژوهش ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خودگزارشی مادرآزاری شامل روایی سازه، روایی همگرا و همسانی درونی را در دانش‌آموزان مقطع متوسطه تأیید کرد. نتایج تحلیل عاملی اکتشافی نشان داد که این مقیاس ۱۷ گوی‌های از دو عامل مادرآزاری عاطفی و مادرآزاری ابزاری تشکیل شده است و این دو عامل در کل ۶۸/۰۹ درصد واریانس مقیاس خودگزارشی مادرآزاری را تبیین می‌کند. از این دو عامل، مادرآزاری عاطفی با بیش از ۵۸ درصد واریانس این متغیر، بیشترین نقش را دارد. دامنه ضرایب همبستگی هر یک از ماده‌های مقیاس با نمره کل مقیاس از ۰/۳۲ تا ۰/۹۰ متغیر و در سطح ($p < ۰/۰۱$) معنادار بودند. ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس خودگزارشی مادرآزاری ۰/۹۵ و برای دو عامل مادرآزاری عاطفی و مادرآزاری ابزاری به ترتیب ۰/۹۷ و ۰/۸۰ به دست آمد. ضرایب روایی هم‌زمان این مقیاس از طریق همبسته شدن با یک سؤال کلی محاسبه شد. ضریب همبستگی این سؤال با کل مقیاس ۰/۴۸، مادرآزاری عاطفی ۰/۴۶ و مادرآزاری ابزاری ۰/۴۷ به دست آمد که نشان می‌دهد هر سه ضریب همبستگی معنادار هستند. نتایج به‌دست آمده از تحلیل آماری نشان داد که این مقیاس، ابزاری مناسب و قابل اعتماد برای محیط‌های پژوهشی و کلینیکی است و از ضرایب پایایی و اعتبار رضایت‌بخش برخوردار است.

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد خشونت خانگی و تاب‌آوری قوی‌ترین پیش‌بین مادرآزاری در نوجوانان است. این یافته با نتایج سایر پژوهش‌ها همخوانی دارد. عباس‌پور و همکاران (۱۴۰۲) نشان دادند تاب‌آوری و خشونت خانگی، پیش‌بین‌های والدآزاری هستند.

اختلال در تنظیم هیجان نوجوان به سال‌های اولیه رشد برمی‌گردد و نوجوانانی که در تنظیم هیجانات خود مشکل می‌شوند، در برقراری روابط دچار ناکارآمد عمل می‌کنند (Diavoletto et al., 2025). نوجوانان در معرض استرس‌های روزانه هستند و ناتوانی در تنظیم آن می‌تواند رفتارهای پر خاشگرانه را ایجاد کند (Herts et al., 2012). مادر به واسطه این که امن‌ترین پایگاه عاطفی فرزند نوجوانش است، بیشتر در معرض رفتارهای آزارنده نوجوان است. تاب‌آوری پایین در مواجهه با ناکامی باعث ابراز خشم و خصومت نوجوان می‌شود (Mahon et al., 2006). تغییرات فیزیکی و روان‌شناختی نوجوانان قابل توجه است. تاب‌آوری پایین در تلاقی با تعاملات ناکارآمد مادر و فرزند می‌تواند رفتارهای خشن نوجوان را به دنبال داشته باشد و الگوهای آزاررسانی را ایجاد کند. یافته‌ها (Oliver & Fenge, 2024) نشان می‌دهد هرچه الگوهای ارتباطی منفی بیشتر ریشه‌دار شوند، احساسات طرد و انزوا که اعضای خانواده تجربه می‌کنند، بیشتر خواهد شد. فرزند احساس طرد شدن و انزوا از خانواده را تجربه می‌کند و مادر برای اجتناب از تعارض بیشتر، رفتارهای خود را تغییر می‌دهد؛ بنابراین مادر ارتباط کمتری با فرزند خود داشته باشد و از هر موضوعی که ممکن است منجر به تعارض شود، اجتناب کند؛ به عبارت دیگر، مادر به راهبردهای ناکارآمد متوسل می‌شود (Abbaspour et al., 2021). این وضعیت یک چرخه منفی ایجاد می‌کند که می‌تواند مادرآزاری را تشدید کند. نقش خشونت خانگی در تعاملات خانواده به گونه‌ای است که Rogers & Ashworth (2024) معتقدند که والدآزاری شکلی از خشونت خانگی نیست، بلکه یکی از پیامدهای خشونت خانگی است. نتایج این پژوهش نشان داد که تعارض زناشویی والدین و تنظیم هیجان دانش‌آموز پیش‌بین مادرآزاری نیستند. به نظر می‌رسد مادرآزاری پیامد ویژگی‌های عاطفی و حمایتی سیستم خانواده نیست و در عوض یک رفتار کنترل‌گرانه است که از پویایی‌های قدرت در سیستم خانواده نشئت می‌گیرد (Holt, 2016)؛ بنابراین به احتمال زیاد منابع فشارزای نزدیک‌تری مثل خشونت خانگی، در مقایسه با راهبردهای تنظیم هیجان که عوامل محافظتی دورتر هستند، اثرات فوری بر رفتار آزارنده نوجوان داشته باشند.

بر اساس نقش متغیرهای پیش‌بین در مادرآزاری و همخوانی آن با نظر متخصصان (Flynn, 2019)، برای کمک به خانواده‌هایی که با مادرآزاری مواجه هستند، مداخلات مبتنی بر رویکرد سیستمی که در آن تعاملات میان سیستم‌های مختلف مورد بررسی قرار

می‌گیرد، مداخله مناسبی در موقعیت‌های مادرآزاری است. وقتی مادر مورد آزار فرزندش قرار می‌گیرد، دچار آشفتگی احساسی می‌شود که شامل غم، حس پنهانی شرم و سرزنش خود، عشق و تمایل به محافظت از فرزندش است. این تجربه می‌تواند برای مادر ناتوان‌کننده باشد، زیرا باعث می‌شود که در مورد توانایی‌های خود در فرزندپروری دچار تردید شود و نداند چگونه می‌تواند تغییری برای فرزندش، خانواده‌ش و خودش ایجاد کند (Williams et al., 2017). از آنجایی که مادران تمایل زیادی به مخفی کردن آزاردیدگی خود توسط فرزندشان دارند، متخصصان این حوزه از میزان شیوع آن آگاه نیستند (Hunter et al., 2010)؛ بنابراین مداخلات سیستمی تمرکز بر فرزند و والدین می‌تواند الگوهای آزاررسانی را حذف تا تضعیف کنند.

به دلیل ناشکیبایی دانش‌آموزان در تکمیل پرسشنامه‌ها، تصمیم گرفته شد که نمونه این پژوهش به روش نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شود که این روش، محدودیت در تعمیم داده‌ها را به دنبال دارد. این پژوهش یک مطالعه مقطعی بود که تبیین روابط علی بین متغیرها با خطای زیادی همراه است، بنابراین بررسی این پدیده با تحقیقات طولی می‌تواند مفید باشد. این مطالعه مادرآزاری را از طریق خودگزارش‌دهی نوجوانان بررسی کرده است و احتمالاً ادراک مادران از نوع و میزان آسیب متفاوت با ادراکات و گزارش‌های فرزند است. یکی از محدودیت‌های این پژوهش، عدم استفاده از تحلیل عامل تأییدی مقیاس مادرآزاری بود. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های دیگری این تحلیل انجام شود. در این پژوهش فقط برخی از پیش‌بین‌های مادرآزاری موردبررسی قرار گرفت. پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های بعدی برخی عوامل، به خصوص عوامل اجتماعی و جمعیت‌شناختی موردبررسی قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود راهبردهای شناخت و مقابله با خشونت خانگی و مهارت‌های افزایش تاب‌آوری در محور اصلی مداخلات و آموزش خانواده توسط مربیان قرار گیرد.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش

این پژوهش برگرفته از پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مشاوره خانواده و کد اخلاق را به شماره scu.ec.ps.403.1115 از کمیته اخلاق دانشگاه شهید چمران اهواز دریافت کرده است. نویسندگان اصول اخلاقی را در انجام و انتشار این پژوهش علمی رعایت نموده اند و این موضوع مورد تأیید همه آنها است.

مشارکت نویسندگان

نویسنده اول: طراحی پژوهش، نظارت بر مراحل انجام پژوهش، بررسی و کنترل نتایج، اصلاح، بازبینی و نهایی سازی مقاله را بر عهده داشته است. نویسنده دوم: تهیه و آماده سازی نمونه ها، انجام آزمایش و گردآوری داده ها، انجام محاسبات، تجزیه و تحلیل آماری داده ها، تحلیل و تفسیر اطلاعات و نتایج، تهیه پیش نویس مقاله را بر عهده داشته است. نویسنده سوم: مشارکت در طراحی پژوهش، نظارت بر پژوهش، مطالعه و بازبینی مقاله را بر عهده داشته است.

تعارض منافع

نویسندگان مقاله اعلام می دارند که هیچ گونه تعارض منافع ندارند.

حامی مالی

حمایت مالی از این پژوهش از طرف دانشگاه شهید چمران اهواز در قالب پژوهانه انجام شده است.

سپاسگزاری

بدین وسیله از تمامی دانش آموزان و کارکنان محترم آموزش و پرورش که در این پژوهش همکاری کردند، سپاسگزاریم.

منابع

- باقری، فریبرز، و غفاری جعفر زادگان، فیروزه. (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی و مدل نظری پرسشنامه الگوی ارتباط والد-فرزند. *فصلنامه اندازہ‌گیری تربیتی*، ۴(۱۲)، ۷۰-۷۱. https://jem.atu.ac.ir/article_5661.html
- برزگر محمدی، رضا، ارباب، ملیکا، گلستانی، احسان، و مومی‌وند، حسنا. (۱۴۰۲). بررسی رابطه باورهای مذهبی با تنظیم هیجان و تکانش‌گری در دانش‌آموزان مقطع متوسطه‌ی اول همدان. *دین و سلامت*، ۱۱(۲)، ۳۱-۲۲. <http://jrh.mazums.ac.ir/article-1-1031-fa.html>
- حقی، زینب، وامقی، مروئه، سجادی، حمیرا، و قائدامیری هارونی، غلامرضا. (۱۳۹۶). پیش‌بینی خطرپذیری نوجوانان بر اساس مواجهه آن‌ها با خشونت خانگی در نوجوانان خرم‌آباد. *فصلنامه علمی رفاه اجتماعی*، ۷(۶۵)، ۱۷۳-۱۷۹. <http://refahj.swr.ac.ir/article-1-۲۹۸۴-en.html>
- خانجانی، سجاد، عامری، محمدعلی، و اسمری برده زرد، یوسف. (۱۴۰۲). تدوین پروتکل تاب‌آوری با رویکرد پیشگیرانه، و اثربخشی آن بر استرس، بهزیستی روان‌شناختی و تاب‌آوری دانشجویان افسری. *مجله طب نظامی*، ۲۵(۴)، ۱۹۳۹-۱۹۲۹. <http://jmm.2023.1006402.1003>
- عبادی، غلامحسین و برون، رضا. (۱۳۹۲). بررسی رابطه تعارض زناشویی و نظارت والدین با انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان. *مشاوره کاربردی*، ۳(۱)، ۵۰-۳۵. https://jac.cu.ac.ir/article_10663.html?lang=fa
- عباس پور، ذبیح اله، سالاروند، محمد، و خجسته‌مهر، رضا. (۱۴۰۳). مقایسه مادرآزاری در بین دانش‌آموزان شهری و روستایی شهر دورود. *فصلنامه فرهنگی-تربیتی زنان و خانواده*، ۱۹(۶۶)، ۲۲۷-۲۴۶. <https://doi.org/10.1016/j.26454955.1403.19.19.8>
- عباس پور، ذبیح اله، کریمی، سمانه، و سودانی، منصور. (۱۴۰۲). بررسی شیوع والدآزاری در دانش‌آموزان پسر در شرایط همه‌گیری کرونا. *مجله دانشگاه علوم پزشکی ایلام*، ۳۱(۶)، ۱۱۵-۱۲۶. <https://sjimu.medilam.ac.ir/article-1-8115-en.pdf>
- عباس‌پور، ذبیح اله، نظریان سامانی، راضیه و شیرالی نیا، خدیجه. (۱۴۰۲). انسجام خانوادگی و والدآزاری: نقش واسطه‌ای خشونت خانگی، تعارض زناشویی، عزت‌نفس و تاب‌آوری. *مجله روان‌شناسی*، ۲۷(۱)، ۲۷-۱۹. <http://www.iranapsy.ir/Article/38604>

عباس‌پور، ذبیح اله، پورسردار، فیض اله، قنبری، زهرا، شاهپری، شیوا، و شادفر، افروز. (۱۳۹۷). ساخت و اعتباریابی مقیاس والدآزاری (فرم پسران). *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۸(۲۱)، ۴۶-۳۳.

https://jem.atu.ac.ir/article_۸۹۸۶.html

مروتی، ذکرااله، شهنی ییلاق، منیجه، مهرابی زاده هنرمند، مهناز، و کیانپور قهفرخی، فاطمه. (۱۳۹۲). رابطه علی محیط یادگیری سازنده‌گرایی ادراک‌شده و عملکرد ریاضی با میانجی‌گری جهت‌گیری درونی هدف، ارزش تکلیف، نگرش نسبت به ریاضی و خودکارآمدی ریاضی در دانش‌آموزان پسر دبیرستانی شهر اهواز. *دستاوردهای روان‌شناختی*، ۲۰(۱)، ۹۱-۱۲۲.

https://psychac.cu.ac.ir/article_11759.html?lang=fa

References

- Abbaspour, Z., Karimi, S., & Sodani, M. (2024). Prevalence of parent abuse in high school boy students during the coronavirus pandemic. *Journal of Ilam University of Medical Sciences*, 31(6), 115-126. <https://sjimu.medilam.ac.ir/article-1-8115-en.pdf> [In Persian]
- Abbaspour, Z., Laki, P. S., & Rajabi, G. (2022). The predictors of mother abuse in male students: Domestic violence, marital conflict, family coherence, parenting styles, and self-esteem. *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 16(1), e115767. <https://doi.org/10.5812/ijpbs.115767>
- Abbaspour, Z., Nazariyan-Samani, R., & Shiralinia, K. (2023). Family cohesion and parent abuse: The mediating role of domestic violence, marital conflict, self-esteem and resilience. *Journal of Psychology*, 27(2), 19-27. <http://www.iranapsy.ir/Article/38604> [In Persian]
- Abbaspour, Z., Poursardar, F., Ghanbari, Z., Shahuri, S., & Shadfar, A. (2018). Development and validation of parent abuse scale (boy-mother). *Quarterly of Educational Measurement*, 8(31), 33-46. https://jem.atu.ac.ir/article_8986.html [In Persian]
- Abbaspour, Z., Salarvand, M., & Khojastehmehr, R. (2024). Comparison of the mother abuse in urban and rural students of Durood. *The Women and Families Cultural-Educational*, 19(66), 227-246. [In Persian]
- Abbaspour, Z., Salehi, S., Koraei, A., Charkhab, N., & Kardani, A. (2019). Development and validation of parent abuse scale (girl-mother version). *Iranian Journal of Psychiatry and Behavioral Sciences*, 13(2), e83010. <https://doi.org/10.5812/ijpbs.83010>
- Abbaspour, Z., Vassel, G., & Khojastehmehr, R. (2021). Investigating the lived experiences of abused mothers: A phenomenological study. *Journal of Qualitative Research in Health Sciences*, 10(2), 108-114. <https://doi.org/10.22062/jqr.2021.193653.0>

- Ahmad, R. (2023, May 21). What is the difference between violence and abuse? *Know Differences*. <https://knowdifferences.com/violence-and-abuse/>
- Bagheri, F., & Ghafari Javar Zadegan, F. (2013). A study of psychometric characteristics and the theoretical model of parent child relation pattern questionnaire among 15-30 year old individuals in Tehran. *Quarterly of Educational Measurement*, 4(12), 41–70. https://jem.atu.ac.ir/article_5661.html [In Persian]
- Barzegar Mohammadi, R., Arbab, M., Golestani, E., & Momivand, H. (2023). Investigating the relationship of religious beliefs with emotion regulation and impulsivity in high school students in Hamedan. *Religion and Health*, 11(2), 22–31. <http://jrh.mazums.ac.ir/article-1-1031-en.html> [In Persian]
- Burgos-Benavides, L., Cano-Lozano, M. C., Ramírez, A., Contreras, L., & Rodríguez-Díaz, F. J. (2024). To what extent is child-to-parent violence known in Latin America? A systematic review and meta-analysis. *Revista Iberoamericana de Psicología y Salud*, 15(2), 80–95. <https://doi.org/10.23923/j.rips.2024.02.078>
- Calvete, E. (2023). Are all child-to-parent violence profiles associated with exposure to family violence? Findings from a sample of Spanish adolescents. *Healthcare*, 11(12), Article 1710. <https://doi.org/10.3390/healthcare11121710>
- Calvete, E., Gámez-Guadix, M., Orue, I., Gonzalez-Diez, Z., Lopez de Arroyabe, E., Sampedro, R., & Borrajo, E. (2013). The Adolescent Child-to-Parent Aggression Questionnaire: An examination of aggressions against parents in Spanish adolescents. *Journal of Adolescence*, 36(6), 1077–1081. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2013.08.017>
- Close, S. B., van Horn, J. E., & Wibbelink, C. J. (2024). A multilevel meta-analysis of dynamic risk factors for emerging adults who abuse their parents. *Journal of Family Violence*, 39(3), 369–384. <https://doi.org/10.1007/s10896-022-00469-4>
- Diavolotto, A., Bottiglieri, F., Sessa, M., Franco, A., Di Nome, M., & Caserta, D. (2025). Psychosocial interventions in adolescents with emotional dysregulation. *European Journal of Medical and Health Research*, 3(2), 74–82. [https://doi.org/10.59324/ejmhr.2025.3\(2\).08](https://doi.org/10.59324/ejmhr.2025.3(2).08)
- Ebadi, G., & Borun, R. (2013). The relationship between marital conflict and parental monitoring with academic motivation in first graders of Ahwaz high schools. *Biannual Journal of Applied Counseling*, 3(1), 35–50. https://jac.cu.ac.ir/article_10663.html [In Persian]

- Flynn, K. (2019). Social work reframed? The experiences of social workers applying systemic ideas in child protection. *Journal of Family Therapy*, 41(3), 465–485. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.12270>
- Gallego, R., Novo, M., Fariña, F., & Arce, R. (2019). Child-to-parent violence and parent-to-child violence: A meta-analytic review. *European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 11(2), 51–59. <https://doi.org/10.5093/ejpalc2019a4>
- Haghi, Z., Marvae Vekghi, H., Sajjadi, G. G. A., & Harouni, M. N. (2017). Predicting risk taking behavior by exposure to domestic violence among Khorram-Abad adolescents. *Social Welfare Quarterly*, 17(65), 171–197. <http://refahj.swr.ac.ir/article-1-2984-en.html> [In Persian]
- Herts, K. L., McLaughlin, K. A., & Hatzenbuehler, M. L. (2012). Emotion dysregulation as a mechanism linking stress exposure to adolescent aggressive behavior. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 40, 1111–1122. <https://doi.org/10.1007/s10802-012-9629-4>
- Holt, A. (2013). *Adolescent-to-parent abuse: Current understandings in research, policy and practice*. Policy Press.
- Holt, A. (2016). Adolescent-to-parent abuse as a form of "domestic violence": A conceptual review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(5), 490–499. <https://doi.org/10.1177/1524838015584372>
- Hunter, C., Nixon, J., & Parr, S. (2010). Mother abuse: A matter of youth justice, child welfare or domestic violence? *Journal of Law and Society*, 37(2), 264–284. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6478.2010.00504.x>
- Khanjan, S., Ameri, M. A., & Bardezard, Y. A. (2023). Developing resilience protocol with a preventive approach, and its effectiveness on stress, psychological well-being, and resilience of officer understudies. *Journal of Military Medicine*, 25(4), 1929–1939. <https://doi.org/10.30491/jmm.2023.1006402.1003> [In Persian]
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology*, 28(4), 563–575. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x>
- Mahon, N. E., Yarcheski, A., Yarcheski, T. J., & Hanks, M. M. (2006). Correlates of low frustration tolerance in young adolescents. *Psychological Reports*, 99(1), 230–230. <https://doi.org/10.2466/pr0.99.1.230-230>
- Moed, A., Gershoff, E. T., Eisenberg, N., Hofer, C., Losoya, S., Spinrad, T. L., & Liew, J. (2015). Parent–adolescent conflict as sequences of reciprocal negative emotion: Links with conflict resolution and adolescents' behavior problems. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(8), 1607–1622. <https://doi.org/10.1007/s10964-014-0209-5>
- Morovati, Z., Shehni Yailagh, M., Mehrabizadeh Honarmand, M., & Kianpoor Ghahfarokhi, F. (2013). The causal relationship between

- perceived constructive learning environment and mathematics performance with mediating role of intrinsic goal orientation, task value, attitude toward mathematics and mathematics self efficacy of male junior high school students in Ahvaz. *Psychological Achievements*, 20(1), 91–122. https://psychac.scu.ac.ir/article_11759.html [In Persian]
- Navas-Martínez, M. J., Burrai, J., Mari, E., Burgos-Benavides, L., Giannini, A. M., & Cano-Lozano, M. C. (2025). Italian validation of The Child-to-Parent Violence Questionnaire: Frequency and reasons for violence among young adults. *Journal of Family Violence*, 1–19. <https://doi.org/10.1007/s10896-025-00848-7>
- Oliver, L., & Fenge, L. A. (2024). 'Don't tell anyone anything': How do family secrets influence child-to-parent violence and abuse? *Qualitative Social Work*, 1–16. <https://doi.org/10.1177/14733250251326607>
- Pagani, L., Tremblay, R. E., Nagin, D., Zoccolillo, M., Vitaro, F., & McDuff, P. (2009). Risk factor models for adolescent verbal and physical aggression toward fathers. *Journal of Family Violence*, 24(3), 173–182. <https://doi.org/10.1007/s10896-008-9216-1>
- Rogers, M. M., & Ashworth, C. (2024). Child-to-parent violence and abuse: A scoping review. *Trauma, Violence, & Abuse*, 25(4), 3285–3298. <https://doi.org/10.1177/15248380241246033>
- Romero-Abrio, A., Musitu-Ochoa, G., Sánchez-Sosa, J. C., & Callejas-Jerónimo, J. E. (2024). Psychosocial adjustment factors associated with child–parent violence: The role of family communication and a transgressive attitude in adolescence. *Healthcare*, 12(7), Article 705. <https://doi.org/10.3390/healthcare12070705>
- Rutter, N. (2023). Rupture, repair, the loss and re-construction of identity: Seeking support in situations of adolescent-to-parent violence and abuse. *Frontiers in Health Services*, 3, Article 1139727. <https://doi.org/10.3389/frhs.2023.1139727>
- Tambasco, C. (2024). "I knew exactly how to break her": Accounting for child-to-parent abuse in the context of men's violence in the home. *Journal of Family Violence*, 1–17. <https://doi.org/10.1007/s10896-024-00782-0>
- Waltz, C. F., & Bausell, B. R. (1981). *Nursing research: Design, statistics, and computer analysis*. F. A. Davis.
- Williams, M., Tuffin, K., & Niland, P. (2017). "It's like he just goes off, BOOM!": Mothers and grandmothers make sense of child-to-parent violence. *Child & Family Social Work*, 22(2), 597–606. <https://doi.org/10.1111/cfs.12273>